

Byen Roma

Idus Februarius, 270 e.Kr.

Da de sleper ham inn i midten av ringen dekket med sand, stiger jubelen fra tribunen. Femti tusen romere heier og roper, ivrige etter å bli underholdt med blod. De kjenner ham først ikke igjen, denne skriveren de tidligere har omtalt med ærbødighet og begeistring. Han som satte seg opp mot keiseren, som prøvde å ta hodet hans, men som nå skal miste sitt. Den kortvokste romeren bærer ingen likhetstrekk med helten de har forestilt seg.

Men noen kjenner ham igjen og roper navnet hans. En nifs stillhet senker seg over amfiteateret. Sola står høyt på himmelen. Under føttene hans er sanden varm. Ventingen får knærne til å skjelve. Han skal dø, og de vil sørge for at det blir smertefullt. Han er ikke redd for å dø. Samtidig nærer han et håp om å bli reddet lik de tre som gikk ut av ildovnen, at det skal skje et mirakel som får alle tilskuerne i benkeradene til å tro på Den ene Gud. Han lar blikket gli over menneskemengden, tar innover seg havet av forventningsfulle romere som har kommet for å la seg underholde av hans møte med døden.

Gjennom den urolige stillheten skjærer et rop. Ett enkelt ord. Deretter slutter flere røster seg til.

«Vita! Vita! Vita!»

Liv! Liv! Liv!

I

ROMA

SEPTEMBER, 269 e.Kr.

Kjøpmannen garanterte et mirakel hvis Iris bar halssmykket.

«Det gjenoppretter alt som er gått tapt.» Han senket stemmen og fortsatte med en megetsigende, hemmelighetsfull mine: «Jeg så hvordan tykt hår vokste opp av hodet på en flintskallet mann, og ei gammel, kroket kone rettet ryggen og ble tre centimeter høyere da hun gikk med denne steinen. Jeg er helt sikker på at smykket vil virke også for deg.»

Iris lot en finger gli over den tommellange steinen som var festet i kjedet. Den lå tungt i hånden hennes, og fristelsen til å kjøpe den veide like tungt. I dag hadde hun vært blind i hele sju år. Noen kalte det en forbannelse fra gudene. Iris kalte det urettferdig.

Hun bet seg i leppen. Hun måtte bestemme seg før Trajans marked stengte og faren kom for å se etter henne. «Er du helt sikker?»

«*Absolutt*, jenta mi.» Det luktet løk og svette av ham.

Denne kjøpmannen var ny. Iris hadde støtt på den provisoriske boden hans ved et uhell da hun gikk hjem fra bakeriet etter morgenskiftet. Han hadde bredt seg ut over nesten hele den vide midtgangen mellom Yannis Silketøfler, som ikke lenger var lagd av silke, og Fin Falernisk Vin, som nå solgte billig utvannet *posca* – dog med klasse.

Da kjøpmannen merket at hun nølte, fortsatte han: «Disse steinene er helt spesielle. Gravd ut av noen gruver høyt oppe i Alpene der kun få

våger å ferdes. Bare prester som har vært gjennom omfattende renselsesritualer har lov til å gå inn i gruvene, og ikke mange overlever. Denne steinen er magisk, kysset av guder og velsignet av prester. Den vil gi deg det du søker, hvis du er ren av hjertet og tror.» Fingernegrer skrapte mot skjeggstubber. «Det er en liten pris å betale for å få synet tilbake.»

Iris nølte fremdeles. Hun hadde prøvd før og erfart at amuletter ikke virket. Men likevel: Tenk om det virket denne gangen? Tenk om denne steinen var det hun hadde trengt hele tiden? Hun var lei av å høre naboer og forbipasserende hviske om den stakkars datteren til fangevokteren og spekulere på hvilken skrekkelig synd hun hadde gjort mot gudene for at de skulle forbanne henne med blindhet.

Hun ville alltid lure på det hvis hun ikke prøvde.

«Greit.» Hun rakte steinen tilbake til kjøpmannen, plasserte staven sin i armkroken og trakk fram pengepungen. «Jeg tar den.»

«Et klokt valg.»

En fremmed mannsstemme sa like ved øret hennes: «Jeg ville ikke ha kjøpt den hvis jeg var deg.»

Hun skvatt til og presset pungen mot brystet.

«Beklager, det var ikke meningen å skremme deg.» Han rørte lett ved armen hennes. «Ikke kjøp halskjedet.»

Hun hevet haken og trakk seg bort fra ham, irritert over at enda en velmenende fremmed gikk ut fra at hun ikke kunne ta sine egne avgjørelser.

Og likevel ... Hun sukket. «Hvorfor ikke?»

«Det er ikke annet enn en bit marmor festet til en messinglenke. Han er en svindler.»

«Hei, der!» snerret kjøpmannen. «Dette er faktisk en *magisk* stein. Den setter i stand igjen det som er ødelagt. Jeg rapporterer til forhørsdommeren at du undergraver en ærlig manns virksomhet.»

«*Asterius?*» utbrøt den fremmede lystig. «Ham kjenner jeg godt – hils ham fra Valentin!»

«Hvordan vet du at den ikke virker?» Iris ga seg ikke. Ville hun ta sjansen på å si nei til et halssmykke som kanskje var magisk, bare fordi en fremmed rådet henne til det? Nå var jo selvfølgelig også kjøpmannen en fremmed ...

Hun fanget en svak duft av sandeltre idet den fremmede lente seg nærmere og hvisket: «Han har mistet en tann.» Pusten hans fikk *pallaen* hennes til å blafre.

Iris klarte ikke å holde latteren tilbake.

«Kom dere bort fra boden min før jeg tilkaller vakten!» Kjøpmannens stemme steg da han rettet seg opp i sin fulle lengde. «Dette er en respektabel forretning.»

Ah. Der var det. En svak plystrelyd av luft mellom tennene hans.

Skuffelsen la seg tungt i magen. Iris trakk seg bort fra boden, hun lot staven sveipe undersøkende over brosteinene. Den fremmede bevegde seg parallelt med henne. Hun grep hardt rundt pungen og strammet løpesnoren rundt håndleddet. I den svale skyggen foran en ny salgsbod stoppet hun og trakk inn fuktig, søt duft av pærer og meloner. Det rumlet i magen.

«Her.» Mannens stemme bevegde seg nedover idet han bøyde seg og skrapte i gaten, så stakk han en varm stein inn i hånden hennes. «Dette er virkelig en magisk stein. Den avslører navnet til den som rører ved den – men den kan også bære med seg sykdomssmitte, så vær forsiktig!»

Iris smilte da mannen fortsatte i spøkefull etteraping av kjøpmannen. «Denne *helt spesielle* steinen har reist fra grunnen føttene dine står på like opp til der den nå ligger i hånda di. Og det, jenta mi, er en imponerende prestasjon, eller hva?»

Hun lo og lukket fingrene rundt steinen med et bekræftende nikk. «Virkelig.»

Han hadde vennlig stemme, mild og munter, men også fast. Etter klangen å dømme var han omtrent like høy som henne, og like gammel – det vil si tjueen, sju år forbi gifteferdig alder. Hun var eldgammel. Han var ung.

«Jeg er Valentin. Vennene mine kaller meg Valens eller Val.»

En fisker kom bærende på en kurv med ferske fluer iblandet gammel fisk, en stram eim ble hengende i luften etter ham. Under et fortelt i nærheten kjeklet to kvinner om prisen på pærer. Lengre borte ropte en mann et eller annet om en tyv.

Iris la hodet på skakke. Kanten på pallaen som hun hadde trukket

langt ned over øynene på gammelmodig vis, kilte henne på nesen. «Jeg er Quinta Magia, etter min far, selvfølgelig. Men alle kaller meg Iris.»

«Iris.» Han gjentok navnet langsomt.

Hun likte lyden, han liksom rullet navnet fra bak i munnen til helt foran, lot det gli over tennene i en myk bølge.

Stemmen hans smilte da han fortsatte: «Ser du? Steinen virker!»

Iris gjengjeldte smilet og kjente den gamle lengselen strømme gjennom seg. Hun gned tommelen over steinens skarpe side. «Ville det ikke være fint hvis slike mirakler faktisk skjedde?»

«Det gjør de.»

«Jeg mener på ordentlig.»

«De *skjer*.» Stemmen hans var fast, insisterende.

Hun ristet på hodet. «Det er greit. Jeg er vant til å være blind – jeg tror det plager andre mer enn meg.» Hun slo avfeiende ut med hånden, trakk på skuldrene og presset fram et anstrengt smil. «Og likevel er jeg nødt til å forsøke, ikke sant? Det hadde vært fint å kunne se hårene i maten min før jeg spiser dem.»

Han lo. «Minotauros' Bord?»

«Du har spist der, du også?» Hun ristet påtatt medfølende på hodet. Eieren så vel som maten i Minotauros' Bord var beryktet for å være ekstremt hårete.

«En feil jeg ikke kommer til å gjenta.»

Iris smilte idet lukten av kjøttstykker fra den tvilsomme kafeen nådde neseborene deres. «Men likevel» – hun hevet haken og trakk inn duften – «ganske fristende.»

«*Stå imot*.» Han lo før han mumlet motvillig: «Jeg er sent ute.»

«Å, beklager!»

«Absolutt ikke! Jeg skal be om at du får synet tilbake.»

Knirkende vidjekvister annonserte at en krumbøyd kurvmaker passerte med produktene sine lesset på ryggen.

«Bare glem det.» Hun forsøkte å svare ham i en lett tone. «Jeg er nødt til å godta at gudene ikke bryr seg.»

«Min bryr seg.»

Hun stivnet til da hun skjønte at han hadde noe han ville, han også.

«Selvfølgelig gjør han det. Og til hvilken pris?» Hun rakte en finger i været. «Nei, vent, la meg gjette – dette er et spesialtilbud som gjelder bare i dag.» Iris snudde seg og begynte å gå mot porten, den førte ut til en gate i hennes eget nabolag. «Tusen takk, men jeg klarer meg helt fint.»

Han falt inn i takten fra staven hennes der den vekselvis sveipet underlaget og dunket mot de ujevne brosteinene. Hun gikk med stive skuldre. At ikke slike innpåsletne selgere kunne ta et hint om at de var uønsket!

«Det er ingen pris.»

«Det er alltid en pris.» Hun fortsatte uttrykksløst: «Alt koster noe. Ingen guder lytter uten vederlag.» Hun ønsket hun kunne bevege seg raskere gjennom markedets virvar av krokveier. Hvorfor måtte Paulinas Bakeri ligge helt innerst?

«Du har sikkert rett.» Sandalene til Valentin klasket i takt med hennes. «Muligheten til å be til min Gud kostet mye. Altfor mye til at noe menneske kunne betale for den.»

For en rar ting å si. Og samtidig virket han så overbevist. Hun kunne formelig høre varselsklokkene ringe. Reddet fra én svindler for å havne rett i klørne på en annen.

«Posca!» ropte bartenderen fra døråpningen inn til Fin Falernisk Vin. «Servert med klasse og et åpent sinn!»

«Vi kan be nå hvis du vil.» Han sa det helt liketil.

«Her? Nå?» Tankene bladde raskt gjennom sortimentet av guder, men hun kom ikke på en eneste som ikke krevde røkelse. «Hva slags gud –» Brått slo det henne, og hun tidde. Å nei! «Du er en – en *kristen*?»

Hun hvisket ordet som var for støtende til at hun kunne si det høyt, og trakk seg raskt unna ham. Bruddstykker av historier hun hadde hørt, svirret i hodet. *De kidnapper barn, drikker blod, får horn om natten*. Ganske sikkert løgn alt sammen – men likevel.

Han trakk raskt pusten for å svare, men kom ikke så langt.

«Iris? Iris! Der er du. Jeg har lett etter deg overalt.»

Titus.

Etter lyden å dømme ropte hennes gamle og eneste venn fra den andre enden av gaten.

Hun løftet hånden og vinket.

«Det var fint å møte deg, Iris.» Ordene kom raskt, slik de gjerne gjorde når en pretorianer-vakt viste seg. «Og jeg *vil* be for deg.»

Hun tvang fram et smil. «Takk.»

Lyden av Valentins skritt som fjernet seg ble erstattet av klikkingen fra skobesparerne på Titus' militærstøvler der han kom mot henne med lange, utålmodige skritt.

«Hvem var det?»

Hun slapp steinen ned i pungen. «Ingen.» Hvorfor nølte hun med å si navnet hans?

Titus' demonstrative taushet røpet at han ikke trodde henne. Han hadde vokst opp hos faren hennes, Quintus, da hans egen far, Titus Didius Liberare, døde, og hadde alltid vært som en eldre bror for henne. Hun hadde aldri vært helt sikker på om han kjente det på samme måten.

«Han sa han het Valentin.»

Stemmen til Titus strammet seg da han vred på nakken og speidet etter den fremmede i det overfylte markedet. «Plaget denne *Valentin* deg?»

«Han hindret meg faktisk i å kjøpe en verdiløs stein.» Hun sukket og begynte å gå videre mot utgangen.

«Så jeg er ikke nødt til å spore ham opp og drepe ham?»

Hun smilte av de ertende ordene og ristet på hodet. «Ikke denne gangen.»

Luften var tett og tung, dagens hete strålte fra steinene i gaten og murveggene i bygningen. Ved utgangen grep Titus henne i armen og holdt henne tilbake.

«La denne bærestolen passere først.»

«Hva gjør du her, forresten? Det er ikke ofte du er ute av det kjære kontoret ditt.»

Titus svarte lavt: «Jeg tenkte ... i og med at det er *i dag*, at jeg –»

«Skulle kjøpe mandler ristet i honning til meg?» Iris avbrøt ham. Hun avskydde den underliggende klangen av medynk og anger i stemmen hans. Hun ønsket ikke disse stadige påminnelsene om ulykken. «Hvis du insisterer, takker jeg ja til tilbudet.»

Titus lo og kastet noen mynter bort til mannen ved bålpannen.

Snart la han en varm pose med mandler i hånden hennes.

De snodde seg bort fra markedet mens de delte på godsakene der de gikk gjennom smug som stadig ble smalere og kjøligere siden sola ikke slapp til. En varm bris bar med seg stanken fra avløpsrenner tilstoppet med kloakk, råtne grønnsaker og bein.

«Vanndam.» Titus trakk og dyttet henne rundt hindringer i veien. «Ødelagt skammel ... gå forsiktig!» Stemmen hans antok en annen tone, ble dypere og mer alvorlig. «Fant du noe på markedet i dag?»

Tankene hennes gikk til steinen i pungen, men hun ristet på hodet.

«Synd.»

Hun visste han mente det. Titus hadde vært sammen med henne den forferdelige dagen for sju år siden. Iris hevet hånden til pallaen og lot fingrene gli over arret som skar ut fra hårfestet og over den venstre tinningen. Vansiringen hoppet over øyet og endte i et takket skår på kinnbeinet. Hun lot hånden falle. Hun hadde for lengst innsett at synet var tapt for godt. De hadde forsøkt alt mulig, men det lot seg ikke reparere. Likevel klarte hun ikke å kvele lengselen. Lengselen etter å se himmelen bade i pasteller, se farens øyne smalne når han smilte, se om Titus hadde vokst så ørene passet.

De tok inn i Sederгатen og ble umiddelbart møtt av stanken fra skittentøy og stamper fylt med urin som var samlet fra forbipasserende og nå ble benyttet til bleking av tøy. Nesten hjemme.

«Har du møtt far?»

«Jeg treffer ham når jeg kommer til fengselet. Han har noen der jeg må snakke med.» Titus sa ikke mer. Det trengtes ikke. Han oppsøkte bare fengselet når det var nødvendig å presse informasjon ut av fanger. Og hver gang det skjedde, kom faren sent hjem.

«Kristne igjen?»

«Ikke denne gangen - knust potte!» Han trakk henne unna.

«Jeg møtte en i dag.»

«Ei knust potte?»

Hun knuffet albuen i siden på ham. «En kristen.»

«Var han som sa du ikke burde kjøpe steinen, kristen? Du skulle latt meg arrestere ham.» Titus bøyd hodet mot hennes. «Hadde han horn?»

«Jeg kunne ikke se noen.»

Titus stønnet. «Jeg har jo sagt du må følge bedre med!»

Den godhjertede ertingen fikk Iris til å smile, men hun fortsatte med alvor i stemmen. «Han sa han ville be for meg, be om at jeg fikk synet tilbake.»

«Gjorde han det, da?» Nå var stemmen stram, som om han holdt pusten.

«Nei.» Hun trakk pallaen lenger ned i pannen. «Jeg tror du skremte ham bort.»

«Sikkert like godt.»

Titus åpnet porten inn til gårdsplassen foran den fem etasjer høye *insulaen*, tok et skritt til siden og slapp henne inn foran seg. Spaserturen fra markedet til leiegården var ikke lang, men trappen som førte opp til leiligheten i fjerde etasje kunne by på utfordringer. Og før de nådde bort til den, måtte vaskeriet i første etasje forseres. Vaskekona Silvia hadde oppdaget brennmerker på sengetøy som hang til tørk, og brølte sin frustrasjon ut mot slavene.

«Den dama har overarmer som en legionær», hvisket Titus. «Pass deg for urinstampen!»

«Du har snublet oppi den en gang for mye, eller?» Iris smilte.

«Jeg angrer dypt på at jeg fortalte deg den historien.»

«Men tunikaen din ble hvit som aldri før.»

Han trakk pusten og skiftet raskt tema. «Noen griller abbor.»

Gårdsplassen lå i skygge, sola hadde for lengst passert over dem, men de sprukne hellene utstrålte fremdeles varme. Raske skritt klasket over plassen.

«Kjære, har du sett Priscilla?» Stemmen til Dorma dirret av alder og engstelse. *Insulaens* eldste beboer svirret rundt, dunket inn i hagepotter på sandsteinshellene.

«Hvem er *Priscilla*», mumlet Titus i øret til Iris. «Noen jeg bør kjenne til?»

Iris hvisket tilbake: «Ja. Dere to ville nok ha funnet tonen. Priscilla er Dormas høne.»

Titus klukklo. «Ingen ting er bedre enn ei saftig, grillet høne.»

Hun sendte en albue i magen på ham og håpet at Dorma ikke

hadde hørt. Priscilla var ikke noe du spøkte med. Iris hevet stemmen: «Jeg mener jeg hørte lyden av henne på trappeavsatsen i fjerde etasje da jeg gikk i dag tidlig.»

Dormas stemme ble tynn av frykt. «I fjerde etasje?» Hun dyttet seg forbi med overraskende hast, så Iris falt mot Titus.

«Falco sa han ville spise henne hvis han fant henne i sengen sin igjen. *Prisciiiiilla!*»

Titus støttet Iris og sa med et sukk: «Jeg må nok gå.»

Hun grep om armen hans med begge hender. «Blir du ikke med på hønejakten? Det er skikkelig morsomt!»

«Ikke hvis ikke vinneren får den abboren.» Han snuste dypt inn igjen og trakk pallaen kjærlig av håret hennes. «Vi ses.»

Hun nikket og gikk forsiktig opp trappen, lettet over at ingen hadde flyttet eller kastet ut mannen sin i dag. De tre trappegangene var frie for skrot og skrammel.

Iris lukket seg inn i ettromsleiligheten. Den var nøkternt møblert med et ubrukt fyrfat til matlaging, et vaklevorent bord og tre stoler. Veven hennes sto inn mot den ene veggen, og gardiner delte den andre halvdel av rommet inn i to sovekamre, et til Iris og et til faren. Da Titus og moren som var blitt enke bodde sammen med dem, hadde de sovet på madrasser i hovedrommet. Titus' mor hadde kun vært der noen få måneder før hun giftet seg med en vognmann og flyttet til Ostia, og lot Titus bli for å gå i lære hos pretorianergarden.

Hun satte fra seg staven ved døren og gikk ut på balkongen. Jorden i pottene med urter og geranium var blitt tørr og trengte vann. Titus hadde rett, noen grillet abbor. Hun lukket øynene og trakk inn duften. Abbor med sitron og rosmarin. Det rumlet i magen hennes til tross for mandlene hun hadde spist. Hun fikk klare seg meg brød og oliven igjen.

Iris åpnet øynene. Skyggen av en fugl gled over treplankene ved føttene hennes.

Håret reiste seg på armene. Hun stirret forvirret framfor seg.

Hun kunne se.

Hjertet hamret hardt da hun registrere hvordan fingrene hevet seg for å røre ved den myke huden rundt øynene og bekrefte at de virkelig

var åpne. Hun så hvordan brystet reiste seg og sank unormalt raskt, at slanke tær var stukket inn i lærsandalene. Hun var redd for å blunke. Redd for at de uklare, grå formene og lyset ville forsvinne. Øynene brant og fyltes med tårer. Iris løftet hånden igjen, denne gangen for å holde øyelokkene åpne. Hun klarte ikke la være.

Da hun blunket, ble det borte. Som en lampe slukkes om kvelden. Det svake glimtet av blendende lys og skygge forsvant i dyp tåke og virvlende mørke.

Hun blunket en gang til, følelsene klumpet seg i brystet.

Ingenting.

Hun skalv, beina sviktet. Hun satte seg med et dunk med ryggen mot veggen og forsøkte desperat å forstå hva som nettopp hadde skjedd. Det *hadde* vært virkelig ... hadde det ikke? Kanskje det bare var et minne av noe som hadde skjedd før ... Men nei, det var ikke noen drøm eller et minne, bare helt normalt syn.

Enkelt og fantastisk, og borte.

Hun ble sittende og skjelve på balkongen uten av stand til å røre seg, uvisst på om hun skulle le eller gråte. På den andre siden av veggen var familiens *lararium* – husalteret der gudene sto stuet så tett sammen at det ikke var rom for en eneste nykommer. Hadde de endelig smilt til henne? Hun skjøv seg opp på beina og snublet inn i leiligheten, satte seg på kne foran alteret. Hendene skalv da hun helte vin ned i en liten bolle hun ville gi som drikkoffer.

Men hvem hadde gjort det? Panakeia? Hygiea? Asklepios?

En liten tanke prikket i bevisstheten, men hun skjøv den bort. Nei. Umulig.

Tanken meldte seg igjen, sterkere. Hun skalv inni seg. *Nei*. Valentin hadde ikke faktisk bedt for henne. Hun hadde ikke gitt noe slags offer. Valentins gud hadde ingen grunn til å gjøre noe for henne. Hun kjente ikke guden hans, og guden kjente slett ikke henne.

Det hun nettopp hadde sett, lot hun spille for sitt indre igjen og igjen mens håp og fortvilelse kjempet i hjertet. Hvor hadde det kommet fra? Hvorfor hadde det ikke blitt værende? Ville hun noen gang få det tilbake?

«Takk.»

Ordet hun hvisket ble kastet tilbake fra veggen og fløt bort som virvlende røkelse. Ville det nå ørene til den guden som hadde gitt henne håpet tilbake?